

LITTERATURVETENSKAPLIG ANALYS

Termer att använda vid analys
av innehåll och form

VAD ÄR EN "ANALYS" EGENTLIGEN?

"Analys innebär att man plockar ner något i mindre delar och med hjälp av delarna försöker man förstå helheten."

https://larare.at/svenska/moment/litteraturanalys/litteraturanalys_fakta.html

Varför analysera?

- för att få en djupare förståelse för skönlitterära texter
- för att lära sig använda litteraturvetenskapliga analysverktyg
- för att skaffa dig en stomme för skrivandet av recensioner, analyser och artiklar
- en grund för all slags utredande verksamhet

© Can Stock Photo

ATT ANALYSERA PÅ OLIKA NIVÅER

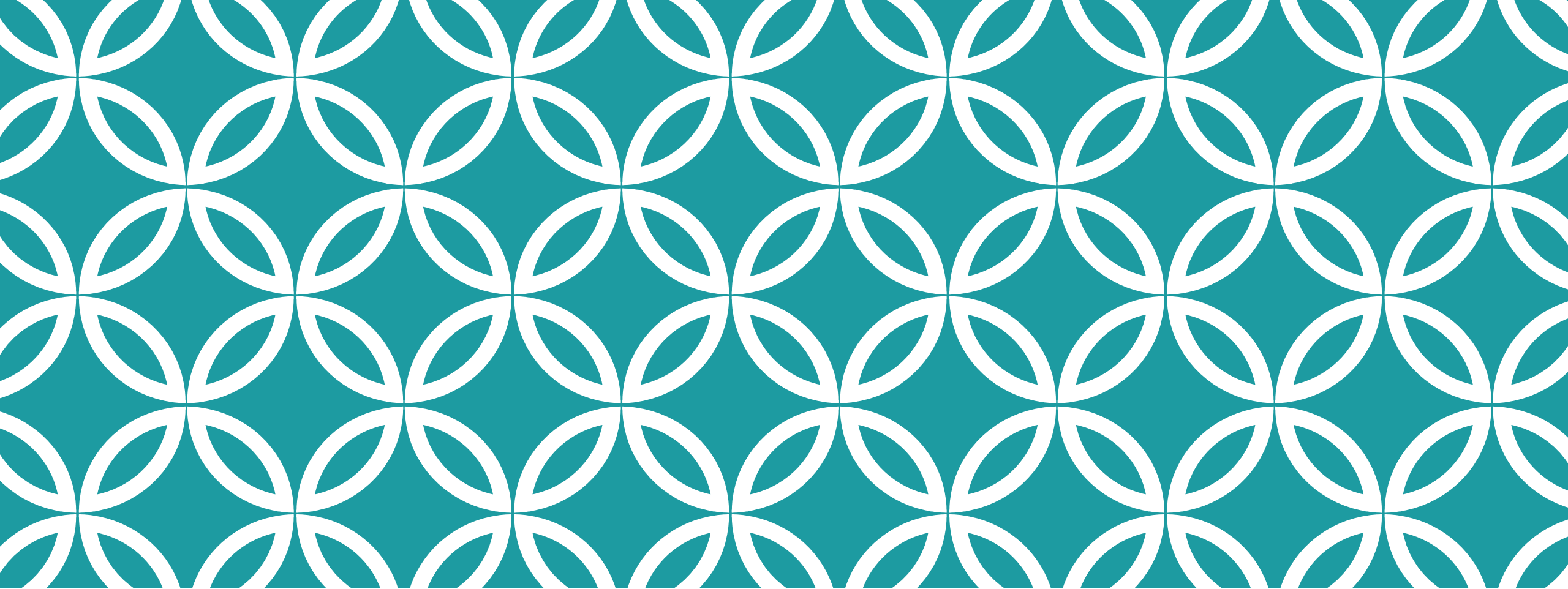
Nivå 1: man ser enbart till vad texten handlar om - berättelsens intrig. Det handlar främst om läsförståelse som påverkas av **läsförmåga, språklig nivå** och **ordkunskap**. Det underlättar förstås om du läst många berättelser och förstår berättelsers dramaturgiska upplägg - hur berättelser vanligtvis byggs upp.

Nivå 2: man ser till vad som står mellan raderna, man ser till allmänmänskliga inslag som antingen förklarar människans natur eller förklarar hennes handlingar. Att läsa på denna nivå kräver viss **förståelse om människan**, viss **allmänbildning** (som underlättar associationer), **kunskap om andra berättelser** (hjälp till att upptäcka intertextualitet) som kan kopplas till och hjälpa till att förklara textens djupare lager.

Här gäller det att förstå sådant som *inte* står uttryckligen!

MAN BRUKAR DELA IN EN ANALYS I OLIKA DELAR

- Analys av innehållet
- Analys av formen
- (Tolkning)

INNEHÅLL

Vad det handlar om

PERSONER/KARAKTÄRER

Vilka karaktärer finns i berättelsen?

Vilka **yttre egenskaper** ha de? (Utseende, klädsel)

Vilka **inre egenskaper** har de? (Hur är karaktärerna som personer?)

- Huvudkaraktärer/bikaraktärer?

MILJÖ

Geografiska miljön: Var utspelar sig texten? Stad, landskap?

Personens (social) livsmiljö: Hur är karaktärernas sociala liv? Rika? fattiga? ensamma, i förhållanden? Vänner?

Miljö vs. karaktärer

Hur används miljön för att spegla karaktärernas inre?
(Miljöbeskrivningar används ofta för att förstärka en stämning eller känsla)

TID

- När utspelar sig textens handling?
Nutid, framtid, dåtid? Årstid? Århundrade?
- Tidsspann på handlingen? (En timme, en dag, ett helt liv?)
- Hur kan läsaren uppleva tiden i texten?
(Hur skrivs tiden fram?)

KONFLIKT

Konflikt betyder **inte** nödvändigtvis att personer i texten bråkar

Konflikten är det som huvudkaraktären kämpar med – *det är utvecklingen av konflikten som driver handlingen framåt.*

Kan vara av två slag

- **Yttre konflikt:** person kämpar exempelvis mot ett orättvist samhälle/mot en annan person/naturkrafter
- **Inre konflikt:** person kämpar i "sitt inre" (ett beslut som ska tas eller en svaghet hen måste överkomma)

MOTIV OCH TEMA

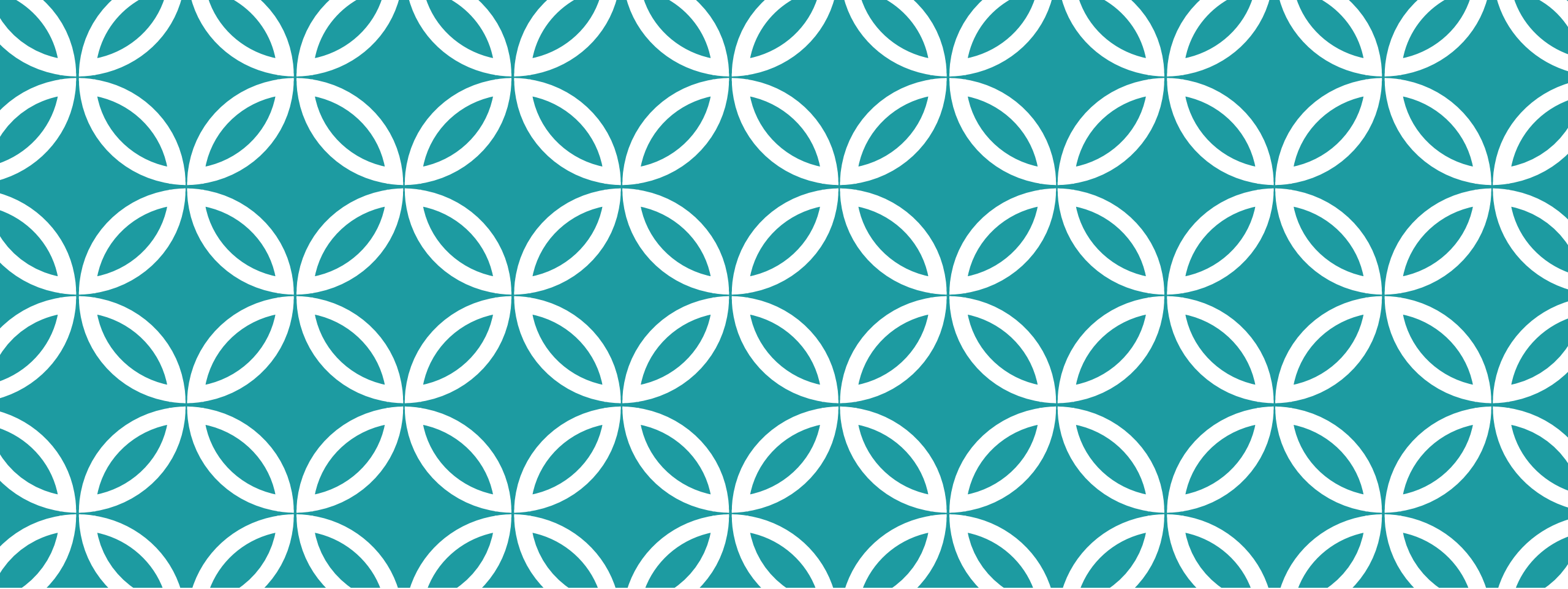
Motiv: en situation, en händelse, en person eller en relation som hjälper till att lyfta fram temat i en berättelse

Exempel på centrala motiv i litteraturen: triangeldramat, hjälten som återvänder, det goda som besegrar ondskan

Tema: huvudbudskapet som texten förmedlar eller gestaltar – en tanke, en känsla eller en idé som genomsyrar en text.

OBS! Temat står ofta inte utsagd i texten utan måste tolkas fram

Exempel på teman: kärlek, svek, frihet

FORM

Hur berättelsen skrivs fram

SPRÅK OCH STIL - ALLMÄNT

- Vilken **typ av språkanvändning** sker i texten? Formell eller informellt? Talspråkligt? Gammalmodigt? Långa meningar? Korta meningar (eller både och)? Är språket beskrivande och målande eller "korthugget"?
- Vad för **effekt** ger stilen som författaren använder i texten?
- Hur **beskriver** författaren personer, saker och tankar? Detaljerat? Kortfattat? Hur mycket information får läsaren om personerna? Enbart handlingar eller personers inre liv?
- Finns dialoger? Monolog? Inre monolog (när man får följa en persons inre tankar)?

STILFIGURER

Liknelse: när man jämför ett begrepp med ett annat med hjälp av orden "som" eller "liksom"

Exempel: "arg som ett bi", "vacker som en ros"

Metafor: när man överför ett uttryck eller ett begrepp från ett sammanhang till ett annat och ger begreppen en annan betydelse än den har. Också en slags liknelse, men utan orden "som" och "liksom"

Exempel: "du, min ros", "dödens väntrum", "stolsben"

Besjälning: att ge liv åt naturen eller döda ting.

Exempel: "träden viskar", "havet somnar", "kärleken knackade på min"

(Fler stilfigurer i kursboken s. 355f)

BERÄTTARPERSPEKTIV

Vem är det i texten som **berättar**?

- huvudkaraktären?
- en bika­raktär?
- författaren?
- flera olika?

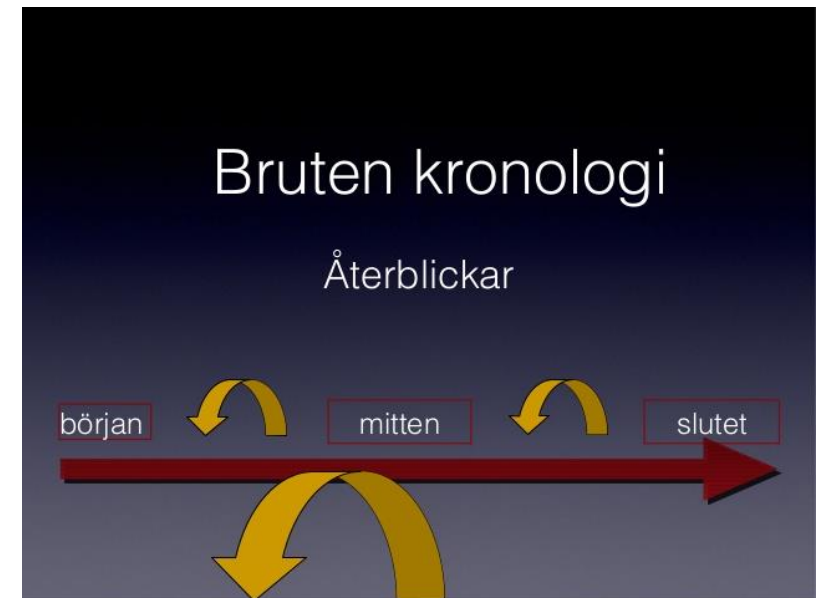

UPPBYGGNAD AV BERÄTTELSEN

Några olika sätt att bygga upp en berättelse är genom

- **Parallellhandling:** två handlingar sker samtidigt från olika perspektiv eller där handlingarna utspelar sig i olika tider
- **In medias res:** när man kastas in i handlingen och efter hand får mer information (vanligt i noveller!)
- **Öppet slut:** när handlingen avslutas tvärt och lämnar åt läsaren att tolka slutet
- **Rak/bruten kronologi** (från början till slut eller hoppar berättandet i tid?)

Fler tips på s. 35f i kursboken.

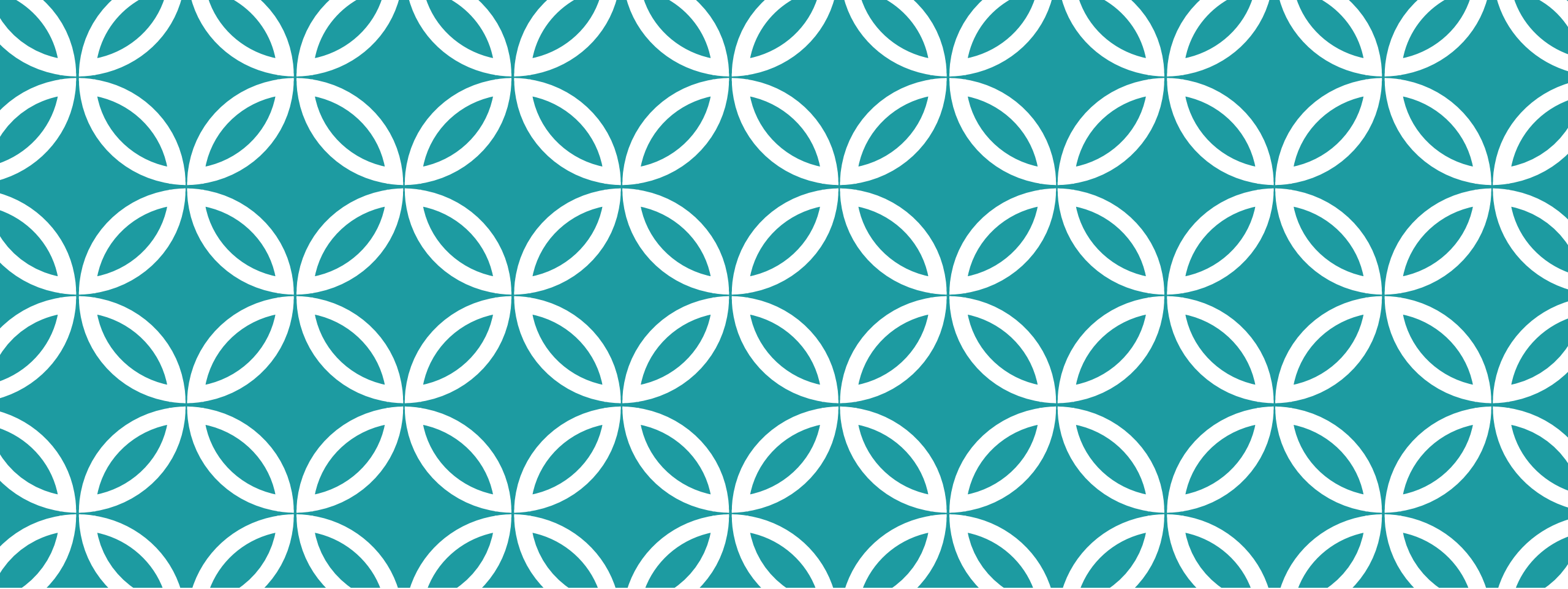

UPPGIFT

Läs Oändrat oändlig (s. 292-294.)

Läs analysen av novellen (s. 330-332).

Arbeta med frågorna på s. 338. Inlämning + genomgång muntligt under torsdagslektionen.

NOVELLEN

DISKUTERA!

Vad är en novell?

VAD ÄR EN NOVELL?

- En kort (ca 5-50 sidor) skönlitterär berättelse
- Finns olika genrer: exempelvis kärleksnoveller, fantasynoveller och skräcknoveller
- Noveller finns i böcker, tidningar, tidskrifter och på nätet
- En **novellsamling** är en samling noveller av samma författare
- En **novellantologi** är en samling noveller av olika författare

NOVELLENS KÄNNETECKEN

- ❖ kort
- ❖ en huvudhandling
- ❖ en tydlig konflikt (dvs. det som driver handlingen framåt)
- ❖ få personer
- ❖ begränsad tid och miljö
- ❖ rivstart ("in medias res")
- ❖ överraskande slut

NOVELLENS UPPBYGGNAD

1. Inledning
2. Stegring till vändpunkt
3. Efterspel

DISKUTERA

1. Är "Att döda ett barn" en typisk novell? (Dvs. stämmer beskrivningen av novellens kännetecken in på berättelsen?)
2. Kan ni se de olika stadierna (inledning, stegring till vändpunkt och efterspel) i "Att döda ett barn?"

Diskutera i grupper. Muntlig genomgång.

LÄSNING

Läs kap 12 om noveller

Läs kap 14 om litterära analyser

Läs kap 1: fördjupning om motiv och tema